

BIELLA NUEI (ARAGÓ)

«Hem aconseguit que ja no ens demanen jotes!»

Susana Luquin

Traduït per Empar Margaix

Ja m'havien avisat i, en efecte, tenien raó; no és gens fàcil aconseguir reunir la gent de BIELLA NUEI. Després de diversos intents, cridades, citacions i cancel·lacions, vam aconseguir aprofitar el descans d'un dels seus assaigs setmanals per tal de quedar amb quatre dels seus membres: Luis Miguel Bajén (veu, guitarra, dolçaina, flautes, chiflo i salterio), Fernando Gabarrus (percussions), Manel Colas (llaüts, bandurries, guitarrico i requinto) i Rafel Sánchez (gaita aragonesa, acordió diatònic, dolçaina), als quals cal sumar Sergio Ballesteros (contrabaix) i Constan Paz (percussions) per definir l'actual formació de BIELLA NUEI dalt d'un escenari.

Encara que formats ja 1984, no serà fins a finals del 86 que BIELLA NUEI assolirà una activitat estable i constant. Amb la informació a la mà, és difícil resumir el treball realitzat en

aquests darrers 13 anys, sobretot tenint en compte que BIELLA NUEI no es pot entendre únicament com un mer grup de música centrat en gravacions i actuacions encara que aquesta siga una de les seues activitats fonamentals i més conegudes.

Cal afegir grups paral·lels com Renaxida per a recitals en acústic, col·laboracions amb grups de teatre i música, bandes sonores, cursos i classes d'instruments tradicionals, programes radiofònics, col·laboracions en premsa, l'apertura d'un taller artesanal de fabricació d'instruments aragonesos dirigit per Mario Groz (dolçaines, gaites i flautes fonamentalment), campanyes de recuperació i interpretació musical de balls, danses i romeries per tot Aragó, activa col·laboració amb l'Asociación de Gaiteros de Aragón, i sobretot, una àmplia tasca d'investigació, arxiu i difusió etnomusical.

Tretze anys i únicament dos discos propis, *Las aves y las Flores*, en 1994, i *Solombra*, en 1997. Per què?

Fernando Gabarrús (FG): No per mandra, en realitat és molt senzill. Quan vam començar a interessar-nos per la música tradicional aragonesa el panorama era un desert total. Es desconeixia quasi tot sobre la música tradicional, no hi havia interès. És que llevat de quatre gats, la majoria ni tan sols sabia que existia aquest tipus de música, no hi havia grups, ni concerts; per no haver, no hi havia ni instruments. Un exemple: els escassos dances que encara es feien es tocaven amb gaita gallega, no n'hi havia d'aragoneses conservades ni tampoc qui les fera... Amb aquell panorama, gravar discos no tenia cap sentit.

Rafael Sánchez (RS): Ens passàvem la meitat dels concerts donant explicacions i assegurant que erem d'ací.

Manel Colas (MC): El primer que vam haver de fer fou una cosa tan bàsica com esbrinar el que teníem entre mans. Des de buscar el repertori fins investigar i construir-nos els instruments. I això no es fa en un dia precisament.

FG: Es podia comptar amb els dits la gent posada en aquests temes.

Luis Miguel (M): Sols quan la tasca d'aprofundiment i estudi va estar suficientment avançada vam decidir centrar-nos en la realització, per això no vam treure el nostre primer disc fins a 1994, encara que vam començar amb les actuacions ja des de l'inici. Les actuacions, a més de ser la forma més clara de divulgació, són un aspecte amb el qual gaudim i que ens permet conèixer molta gent.

Monegros, música tradicional de Aragón (Premi del Ministeri de Cultura 1990), Camilo Ronzano, dulzainero de las Parras de Castellote, Los Dulzaineros de Alcañiz, Archivo Oral de la Provincia de

Zaragoza I y II, i l'Archivo Sonoro de la Jota Aragonesa formen les gravacions de caràcter documental realitzades per BIELLA NUEI. Se us pot considerar un grup especialitzat en tasques d'investigació?

FG: Si i no. El nostre treball dalt dels escenaris també és fonamental per nosaltres i açò suposa assaigs i assaigs, gravacions, gestions, hores de furgoneta...

LM: La investigació és una part fonamental de la nostra activitat. I no és pedanteria, però cal deixar clar que per desgràcia en aquests temes Aragó no és Galícia, ni Catalunya o València... No hi ha un sol departament o institució pública que es preocupe per aquests temes, ni un arxiu, ni estudis sistemàtics, ni cançoners generals. Tot està en mans de grups i associacions particulars i queda moltíssim per fer. I a més a més és una cosa complementària en tots els sentits, aprenem nous temes, tècniques, ritmes...

Això implica definir la vostra música com a purista?

MC: No, per a res. Existeix la idea que la gent que ens dediquem a

aquest tipus de música estem fanatitzats i som un poc intransigents, i no es vol veure que la música de consum és molt més previsible.

RS: La gent del grup està posada en mil pel·lícules i fa de tot, però com que BIELLA NUEI té un estil personal, incorporem arranjaments, melodies, lletres, nous instruments, modifiquem ritmes. Estem en 1999 i cadascun tenim gustos propis que es reflecteixen en la nostra música, per descomptat està inspirada en la tradició, però la nostra intenció no és reproduir-la, no tindria sentit. Cal ser creatiu per poder aprofitar-la i desenvolupar-la. La millor demostració que aquesta música continua viva és que cada grup la canvia i interpreta a la seua manera, i nosaltres també.

LM: A més, hi ha formes musicals no necessàriament aragoneses, però que històricament ens han influït i enriquit: la música àrab, hindú o celta, per posar algun exemple.

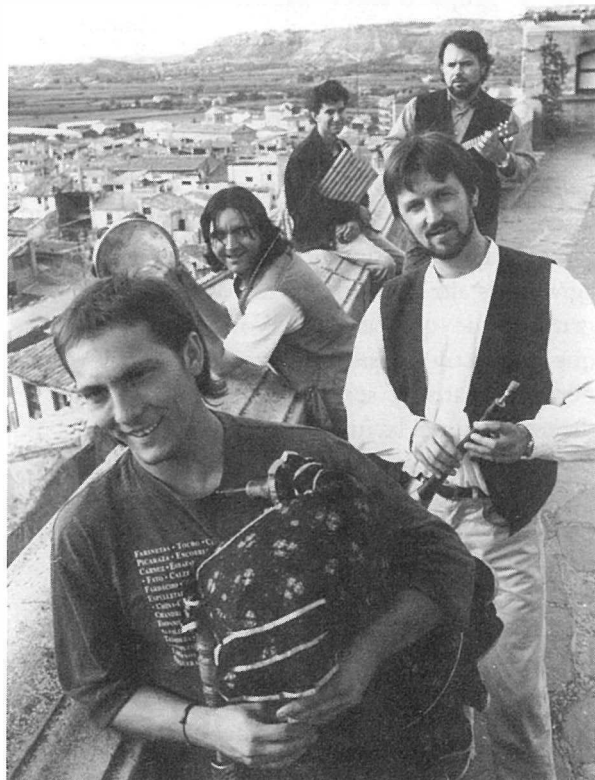
MC: Perquè et faces una idea, l'any passat tocàvem en discos com el recopilatori *Naciones Celtas II*, el primer disc de *Los Dulzaineros del Bajo Aragón*, el del cantautor *Toyo Gabarrús*, el d'*Ángel Vergara* o en la regravació del primer disc de *Chicotén...* cadascun d'una mare.

LM: Ens preocupem molt per la qualitat, els detalls, els matissos, per la idea... fins arribar al més pesat. Amb *Solombra* quasi ens tiren de l'estudi, però això és general en tot tipus de música, almenys en la que s'intenta fer bé.

Pregunta obligada. Com veieu el panorama de la música tradicional a l'Aragó?

RS: S'ha avançat moltíssim als darrers deu anys.

FG: Ara hi ha almenys una dotzena de grups estables, quan vam començar n'erem dos o tres, i amb els mateixos músics! I, sobretot, ja no estem tots a Saragossa, ara hi ha molts músics als seus pobles, recuperant i tocant els seus *dances*, fes-

tes, músiques, instruments. Cada dia hi ha més gent interessada, més públic, més discos, això és evident, no ho discuteix ningú.

MC: I hem aconseguit que ja no ens demanen jotes! Però, en fi, de tota manera seguim tenint molta enveja, sana, però enveja, quan veiem la capacitat i el recolzament que tenen organitzacions com Solc —per cert, enhorabona pel premi—, la gent de Massalfassar o la pròpia Carrutxa, per no parlar de castellans o gallecs. Ací cadascú va pel seu compte, i de les institucions val més oblidar-se'n, que quan s'assabenten que això de la música ètnica també es fa en aquest país ja els agafarà alguna cosa.

RS: Ara hi ha gent que viu d'açò, això abans era impensable.

Vosaltres?

FG: En part. Tres de nosaltres som professors a l'Escola de Folklore de Saragossa, de gaita, dolçaina i percussió. Però també hi ha un electricista, un funcionari, un forner i un altre en l'atur.

LM: Grups de música tradicional que puguen viure sense problemes dedicant-se sols a les actuacions, n'hi ha pocs en aquest país i la investigació no és una cosa econòmicament rendible. Cada treball documental ens ha ocupat com a mínim dos anys: la paperassa, la gravació, la documentació, la recopilació, el disseny, el llibre, més paperassa, la publicació...

RS: Com a músic «mercenari», si ets bo, també pots viure, a bots, però vius.

Per curiositat, creieu que la música tradicional aragonesa és coneguda fora d'Aragó? A cert nivell, tot el món coneix o almenys identifica grups de música tradicional de Galícia, Euskadi, Castella, i ja no diguem Andalusia...

MC: És difícil de contestar. Jo crec que no. Entre la gent especialitzada, sí. Som diversos grups i on no ha anat un, ha anat l'altre. Però a

nivell general, no per a res, queda molt per fer.

LM: El tema de la jota ha fet estralls, cal seguir convenent a molts que són només una petita part del conjunt i que, per descomptat, no són el que eren. També hi ha havaneres, rumbes, alba-des, pasdobles, polques, fandangos o valsos. Aragó és un territori molt gran, amb àrees que no tenen res en comú entre si. Aquest fet fa que la música siga variadíssima, per ací han passat totes les cultures fonamentals de la península.

RS: És que s'uneix la manca de grups punters a nivell comercial, com hi pot haver a Galícia, amb el fet d'haver començat relativament tard en aquest camp. Però bé, això també es pot aplicar a altres territoris a banda de l'aragonès.

MC: Jo crec que el problema és més general, tots coneixem la manca d'interès de les grans companyies discogràfiques i mitjans de comunicació per aquest tipus de música, i això malgrat que el públic està ahí i que molts de nosaltres venem més que bastants grups de música «comercial». Ara sembla que està més de moda que mai l'anomenada música ètnica o d'arrel, però aquest terme s'aplica només a grups d'altres països, és curiós.

FG: De tota manera, el que és important per a nosaltres en aquest terreny és que qualsevol persona que s'apropi als nostres discos, encara sense conèixer el folklore aragonès, quede satisfet, li agrade. És ahí on la creativitat del grup ha de quedar clara. Volem que la nostra música siga vàlida per ella mateixa, sense haver de defensar-la intel·lectualment, independentment que siga o no siga aragonesa.

Durant els dos últims anys, BIELLA NUEI s'ha centrat en la presentació del seu darrer disc, Solombra, un acurat treball basat en la música per a gaita de boto aragonesa. Els projectes pendents ara són altres?

RS.: Tocar i tocar, ja tenim unes quantes dates. I segurament tornem a Itàlia.

FG.: Acabar la segona fase del Centro de Interpretación de Artes Populares del Río Martín, el primer museu d'Aragó amb una sala dedicada a la tradició oral!

LM.: L'Arxiu Oral de Botorrita i el treball sobre la *Gaita de boto monegrina*.

FG.: L'estudi sobre *Toques y Ritmos de la Semana Santa en el Bajo Aragón*. De vegades crec que ens posem en més coses de les que podem fer.

MC.: En novembre cal que ens posem en l'estudi a gravar, per al 2000, nou disc. Ja tenim gran part dels temes, aquest estiu els rodarem als concerts. Tindrà influències molt més diverses, música tradicional en el seu sentit més ampli, pensant més en el directe, en les percussions. Serà diferent. Ja veurem.

RS.: Anar a assajar. Xicons, anem o què?, que tinc pressa.

La conversa es descentra i s'amunteguen els temes, es creuen encàrrecs, avisos, cites, temes pendents i tots miren el rellotge. Açò sembla arribar al final, mentre es lleven la darrera pregunta.

Per cert, el nom?

RS: Vella Nit, en fabla. I tot el món ho escriu malament, ja veurem tu...